

АГАТА КРИСТИ

ПРОИЗШЕСТВИЕ В САН СУСИ

Произшествие в Сан Суси © 1990

Agatha Christie Limited. All rights reserved.

N or M © 1941 Agatha Christie Limited. All rights reserved.

AGATHA CHRISTIE and Agatha Christie Signature are registered trade marks of Agatha Christie Limited in the UK and/or elsewhere. All rights reserved.

Художествено оформление на корицата – Димитър Стоянов
– Димó

© Издателство ЕРА, София, 2014

ISBN: 978-954-389-323-2

Книгите на ЕРА търсете на
www.erabooks.net

ΑΓΑΤΑ ΚΡΥΣΤΙ
ΠΡΟΪΖΗΣΤΒΕ
Β ΣΑΗ ΣΥΣΙ

EPA

Първа глава

I

Томи Бирсфорд свали балтона си в антрето на апартамента. Окачи го грижливо, без да бърза. Шапката му зае съседната кука на закачалката.

Изправи рамене, изобрази на лицето си решителна усмивка и влезе във всекидневната, където жена му седеше и плетеше шапка от сиво-кафява вълнена прежда.

Беше пролетта на 1940 година.

Госпожа Бирсфорд го погледна и продължи да плете с бясна скорост. След минута-две запита:

– Какви са новините във вечерния вестник?

Томи отговори:

– „Светкавичната война“ започва, ура, ура! Във Франция, изглежда, върви зле.

Тапънс рече:

– Мрачен е светът сега.

Настъпи пауза, след която съпругът попита:

– Но защо не ме разпитваш? Не е нужно да си чак толкова тактична.

– Знам – призна Тапънс. – В преднамерената тактичност има нещо, което много дразни. И още повече дразни, когато разпитвам аз. А и изобщо не е нужно да разпитвам. То е изписано на лицето ти.

– Не предполагам, че изглеждам толкова умърлушен.

– Така си мислиш, мили – каза тя. – Но усмивката ти беше толкова кисела, че сърцето ми се късаше, като те гледах.

Томи се ухили:

– Наистина ли изглеждаш толкова зле?

– И дори още по-лошо! Е, хайде, изплюй камъчето. Не става ли работата?

– Не става. Никъде не ме искат. Нали ти казвах, Тапънс, ужасно е, когато карат човек на четирийсет и шест години да се чувства като старец. Армията, флотата, въздушните сили, Форин офис, всички повтарят едно и също – че съм много стар. Можело да им потрябвам по-късно.

– Е – подхвана Тапънс, – и с мен е същото. Не желаят жени на моята възраст за медицински сестри – не, благодарим ви. Предпочитат да вземат някоя завеяна хлапачка, която никога не е виждала рана, нито е стерилизирала превръзка, вместо да вземат мен, дете съм работила три години, от 1915 до 1918, на най-различни длъжности: като медицинска сестра в хирургическото отделение и операционната зала, като шофьор на интендантски камион, а по-късно – на колата на един генерал. Какво ли не. И всичко – мога да заявя уверено – с очевиден успех. А сега съм жалка, нахална, досадна жена на средна възраст, която не иска да си седи спокойно въкъщи и да си плете, както ѝ подобава.

Томи произнесе мрачно:

– Тази война е отвратителна.

– Не стига войната – каза Тапънс, – но на всичко отгоре и не ни дават възможност да вършим нещо полезно.

Той вметна утешително:

– Е, нали поне Дебора получи работа.

Жена му рече:

– Ех, добре си е тя. И не се съмнявам, че се справя със службата си. Ала си мисля, Томи, че все още не отстъпвам на Дебора.

Той се усмихна.

– Но тя сигурно не смята така.

– С дъщерите понякога не може да се излезе на глава – забеляза Тапънс. – Особено когато се държат толкова мило.

Томи промърмори:

– Още по-нетърпим е младият Дерик, като започне да проявява снизхождение към мен. Гледа ме така, сякаш казва: „Горкият стар татко.“

– С една дума – обобщи Тапънс, – нашите деца, макар и толкова очарователни, просто ни вбесяват.

Но докато говореше за близнаците Дерик и Дебора, погледът ѝ беше много нежен.

– Струва ми се – произнесе Томи замислено, – винаги е мъчително, когато разбереш, че старееш и вече за нищо не те бива.

Жена му изсумтя сърдито, отметна назад глава с лъскава тъмна коса, грабна кълбото сиво-кафява прежда в скута си и го запокити.

– За нищо ли не ни бива? Или просто всички се мъчат да ни внушат това? Понякога се чувствам така, като че ли никаква полза не е имало от нас досега.

– Възможно е да е така – каза Томи.

– Може би. Но поне едно време чувствахме, че вършим нещо важно. А сега започвам да мисля, че всичко това изобщо не се е случвало в действителност. А дали се е случвало, Том? Вярно ли е, че веднъж германски агенти те удариха по главата и те отвлякоха? Вярно ли е, че веднъж проследихме един опасен престъпник и го пипнахме! Вярно ли е, че спасихме едно момиче и сложихме ръка на важни тайни документи и фактически цялата страна ни изказа благодарност? На нас! На теб и на мен! Презрените, непотребните господин и госпожа Бирсфорд.

– Хайде, хайде, стига, мила. Няма полза от това.

– И все пак – Тапънс преглътна една сълза – аз съм разочарована от вашия господин Картър.

– Той ни писа много любезно писмо.

– Само че нищо не е направил... дори не ни дава надежда.

– Е, сега и той е извън строя. Като нас. Много е стар. Живее в Шотландия и се занимава с риболов.

Жената произнесе замечтано:

– Все пак могат да ни възложат някаква работа в разузнаването.

– Ами ако не се справим? – възрази Томи. – Ако вече нямаме достатъчно смелост?

– Чудно – каза Тапънс. – Човек мисли, че е все същият. А може би, както казваш, когато ножът опре до кокала... – Тя въздъхна и добави: – Ех, да можем да намерим поне някаква работа! Колко е неприятно човек да има толкова много време за мислене!

Очите ѝ се спряха върху фотографията на доста младия мъж в униформа на въздушните сили, който с широката си усмивка толкова приличаше на Томи.

– За мъжа е още по-лошо – обади се той. – Жените поне могат да плетат... да приготвят колети и да помагат във военните трапезарии.

Тапънс отвърна:

– Всичко това мога да върша след двайсет години. Аз още не съм толкова стара, че да ме задоволяват тези неща. Пък и не съм коя да е.

На външната врата се позвъни. Тапънс стана. Апартаментът им беше малък, в къща с обща прислуга.

Когато отвори вратата, на прага стоеше широкоплещест мъж с големи руси мустаци и жизнерадостно червендалесто лице.

Той я огледа и любезно запита:

– Вие ли сте госпожа Бирсфорд?

– Да.

– Аз се казвам Грант. Приятел съм на лорд Истхемптън. Той ме посъветва да се свържа с вас и вашия съпруг.

– О, много мило, заповядайте.

Тя мина преди него във всекидневната.

– Съпругът ми, ъ-ъ... капитан...

– Господин.

– Господин Грант. Той е приятел на господин Кар... на лорд Истхемптън.

Някогашният псевдоним на бившия началник на разузнаването „господин Картър“ винаги ѝ идеше полесно на езика, отколкото титлата на стария им приятел.

Няколко минути тримата бърбиха весело. Грант беше приятен човек с непринудени обноски.

По едно време Тапънс излезе от стаята. Върна се след няколко минути с шери и чаши.

А след още няколко минути, когато настъпи пауза, Грант се обърна към Томи:

– Чух, че търсите работа, Бирсфорд?

В очите на Томи блесна пламъче.

– Да, вярно. Да не искате да кажете...

Грант се засмя и поклати глава.

– О, нищо подобно. Не, мисля, че главната работа трябва да се остави на младите мъже на действителна служба... или на ония, които се занимават с нея от години. Боя се, че единствените неща, които мога да ви предложа, са твърде банални. Канцеларска работа. Подреждане на книжа. Подшиване и картотекиране. Все от тоя род.

Томи посърна:

– Аха, разбирам!

Посетителят добави насърчително:

– Е, все пак това е за предпочитане, отколкото нищо. Във всеки случай отбийте се някой ден в служ-

бата ми. Министерство на снабдяването. Стая 22. Ще ви намерим нещо.

Телефонът иззвъня. Тапънс вдигна слушалката.

– Ало... да... какво? – От другия край говореше развълнувано някаква жена с писклив глас. Лицето на Тапънс се измени. – Кога?... О, боже мой... разбира се... ще дойда веднага...

Тя затвори телефона и се обърна към Томи:

– Беше Морийн.

– Така и предположих... познах гласа ѝ оттук.

Тапънс обясни задъхана:

– Много съжалявам, господин Грант. Но трябва да отида при моята приятелка. Паднала и си навехнала глезена, а при нея е само момиченцето ѝ, ето защо се налага да прескоча дотам, да ѝ помогна и да намеря човек, който да се грижи за нея. Моля да ме извините.

– Разбира се, госпожо Бирсфорд, напълно ви разбирам.

Тапънс му се усмихна, взе палтото си от канапето, облече го и излезе бързо. Вратата на апартамента се затръшна. Томи напълни отново чашата на госта си.

– Не бързайте да си отивате – каза.

– Благодаря ви. – Другият пое чашата. Известно време отпиваше мълчаливо. После заговори: – Знаете ли, в известен смисъл е добре, че повикаха жена ви. Така ще си спестим време.

Томи се изненада:

– Не ви разбирам.

Грант произнесе бавно:

– Вижте какво, Бирсфорд, ако бяхте дошли при мен в министерството, бях упълномощен да ви направя предложение.

Луничавото лице на Томи почервения.

– Да не би... – смутолеви.

Грант кимна.

– Самият Истхемптън ви предложи – каза. – Заяви ни, че вие сте тъкмо човек за тази работа.

Томи въздъхна дълбоко.

– Обяснете ми – помоли.

– Разбира се, това е строго поверително.

Томи кимна.

– Дори жена ви не бива да знае. Разбирате ли?

– Добре... щом казвате. Но ние работехме заедно преди.

– Да, знам. Но това предложение се отнася единствено за вас.

– Разбирам. Добре.

– Привидно ще ви предложим работа – както казах преди малко, канцеларска работа – в един отдел на министерството, настанен в Шотландия... в забранена зона, където жена ви не може да ви придружи. Така че ще бъдете на друго място.

Томи изчакваше. Грант попита:

– Четохте ли във вестниците за „петата колона“? Знаете ли горе-долу какво означава това?

Домакинът промърмори:

– Вътрешният враг.

– Именно. Тази война, Бирсфорд, започна в оптимистичен дух. Е, да оставим настрана хората, които действително познаваха боеспособността на врага, неговата въздушна мощ, смъртната му решителност и съгласуваността на добре подготвената му военна машина. Ние още от началото знаехме пред какво сме изправени. Имам предвид народа изобщо. Добродушният объркан демократ, който вярва в това, в което му се иска да вярва – че Германия ще рухне, че е пред прага на революцията, че нейните оръжия за война са направени от тенекия, а войниците ѝ са толкова недохранени, че ще се строполят, ако се опитат да марширу-

ват – все глупости от този род. Гладна кокошка просо сънува, както гласи поговорката.

Не, войната не се разви по този начин. Тя започна лошо и продължи още по-лошо. Бойците ни се държаха както трябва – хората на линейните кораби, в самолетите и в землянките. Но имахме лошо ръководство и не бяхме подготвени – може би това са нашите недостатъци. Ние не желяехме войната, не погледнахме сериозно, не се подготвихме добре за нея.

Но най-лошото мина. Поправихме грешките си, постепенно поставяме подходящите хора на подходящите за тях места. Започваме да водим войната, както се полага, и можем да я спечелим – в това няма никакво съмнение, но само ако преди това не я загубим. А опасността да я загубим не идва отвън – не от мощта на германските бомбардировачи, не от окупирането на неутрални страни и завземането на нови изгодни позиции за нападение, а отвътре. Опасността за нас е като опасността за Троя – дървеният кон между стените ни. Наречете го „петата колона“, ако това ви харесва. Тя е тук, сред нас. Мъже и жени, някои от тях високопоставени, други малко известни, но всички искрено вярват в целите и идеите на нацистите и са готови да заменят мъглявата, разюздана свобода на нашите демократични институции с тази сурова, действена идеология. – Грант се приведе напред и със същия любезен, спокоен глас произнесе: – А не знаем кои са те...

Томи подзе:

– Но нали...

Грант го прекъсна малко нетърпеливо:

– Е, вярно, че можем да изловим дребната риба. Това е много лесно. Трудното е с другите. Знаем за тяхната дейност. Знаем, че най-малко двама от тях заемат високи постове в Адмиралтейството... че един е

член на щаба на генерал Г... че има трима или повече във въздушните сили и че най-малко двама са служители в разузнаването с достъп до държавни тайни. Знаем това, като съдим по някои събития. Само така може да се обясни „изтичането“... „изтичането“ на сведения от върха към неприятеля.

Смутен, Томи объркано попита:

– Но с какво мога да ви бъда полезен? Аз не познавам никого от тези хора.

Грант кимна.

– Именно. Не познавате никого от тях... а и те не ви познават. – Той почака думите му да проникнат в съзнанието на събеседника и после продължи: – Тези хора, тези високопоставени личности познават повечето наши служители. Не можем да им отказваме сведения. Просто не знаех какво да правя. Отидох при Истхемптън. Сега той не се занимава с такава работа... болен е... но е човек с блестящ ум. Сети се за вас. Вие сте работили за ведомството му преди повече от двайсет години. Името ви не е свързано с него. Не ви познават. Какво ще кажете; ще приемете ли тази работа?

Лицето на Томи почти се разцепи на две от възторжената му усмивка.

– Дали ще я приема ли? Как няма да я приема! Само че не разбирам каква полза ще имате от мен. Аз съм само един любител.

– Скъпи ми Бирсфорд, на нас ни трябва именно любител. Тук професионалист би бил неудобен. Ще поемете работата на най-добрия човек, който сме имали или ще имаме в бъдеще.

Томи го погледна въпросително. Грант кимна:

– Да. Умря в болницата „Света Бригита“ миналия вторник. Блъснат от камион... живя само няколко часа. Приличаше на злополука... ала не беше злополука.

Томи произнесе бавно:

– Разбирам.

Грант каза тихо:

– Това именно ни кара да предполагаме, че Фаркър е попаднал на някаква следа... че най-после е стигнал донякъде. Смъртта му не е била случайност.

Томи го изгледа въпросително. Той продължи:

– За нещастие не знаем почти нищо за откритието му. Фаркър проследяваше методично следите една по една. Но повечето от тях не водеха доникъде.

Грант помълча и после продължи:

– Фаркър дойде в съзнание няколко минути преди смъртта си. Тогава се опита да каже нещо. Но успя да произнесе само: „Н или М. Сонг Сюзи.“

– Това – забеляза Томи – ми се струва твърде неясно.

Другият мъж се усмихна.

– Малко по-ясно, отколкото си мислите. Н или М, разбирате ли, са инициали, които сме чували и преди. С тях са обозначени двама от най-важните и най-надеждни германски агенти. Засякохме дейността им в други държави и знаем нещичко за тях. Задачата им е да организират „пета колона“ в чужди страни и да действат като свързка между въпросната страна и Германия. Знаем, че Н е мъж, а М е жена. За тях ни е известно само, че са двамата най-надеждни агенти на Хитлер. В едно шифровано съобщение, което успяхме да дешифрираме около началото на войната, имаше следната фраза: „Предлагаме Н или М за Англия. Неограничени пълномощия...“

– Разбирам. И Фаркър...

– Според мен той е надушил следата на единия или на другия. За нещастие не знаем кой именно. „Сонг Сюзи“ звучи загадъчно... но френското произношение на Фаркър не беше безупречно! В джоба му имаше билет за отиване и връщане до Лийхемптън, който е

показателен. Лийхемптън е на южния бряг – Боримът или Торки*. Пълно е с частни хотели и пансиони. Между тях има един, който се казва „Сан Суси“.

Томи повтори:

– Сонг Сюзи... Сан Суси... Разбирам.

– Разбирате, нали? – попита Грант.

– Значи – каза Томи – трябва да отида там и... хм... да се поразровя.

– Точно това се иска от вас.

Томи пак се усмихна.

– Не е ли малко неясна моята задача? – попита. – Дори не ми е известно какво ще търся.

– Но аз и не мога да ви кажа. Не знам. Всичко предоставяме на вас.

Томи въздъхна. Изправи рамене.

– Ще опитам. Но не се славя с блестящ ум.

– Чувал съм, че едно време сте вършили добра работа.

– Само че тогава просто имах късмет – побърза да вметне Томи.

– Е, именно късмет ни трябва.

Томи помисли минута-две. После каза:

– За това място „Сан Суси“...

Грант повдигна рамене:

– Може да е напразно. Не съм сигурен. Възможно е Фаркър да е имал предвид песента „Сестра Сюзи шие ризи за войниците“. Всичко е догадки.

– А самият Лийхемптън?

– Това е място като всички останали. Има какви ли не хора. Възрастни дами, стари полковници, безукорни момичета, съмнителни клиенти, подозрителни клиенти, един-двама чужденци. Изобщо миш-маш.

– И Н или М са между тях?

* Боримът и Торки – прочути английски морски курорти – Б. пр.

– Не непременно. Може би някой, който поддържа връзка с Н или М. Но твърде вероятно е да са и самите Н или М. Мястото не се набива на очи – един пансион в морски курорт.

– Нямате ли представа мъж или жена ще търся?

Грант поклати глава.

– Е, поне мога да опитам – примири се Томи.

– Пожелавам ви успех в опита, Бирсфорд. А сега да уточним подробностите...

II

Половин час по-късно, когато Тапънс влезе внезапно задъхана, изгаряща от любопитство, Томи беше сам и си подсвиркваше в едно кресло.

– Е? – попита жена му, влагайки безкрайно много чувство в тази едносрична думичка.

– Е – отговори той с малко неуверен вид, – получих работа... някаква.

– Каква?

Томи направи подходяща гримаса.

– Канцеларска работа в пушинаците на Шотландия. Секретна и тъй нататък, но не изглежда много интересна.

– И за двамата ни или само за теб?

– Съжалявам, но само за мен.

– Дяволите да те вземат. Как можа нашият господин Картър да е толкова подъл?

– Предполагам, че на тези длъжности се прилага сегрегация на половете. Иначе човек става разсеян.

– Шифроване ли е... или дешифриране? Нещо като работата на Дебора? Пази се, Томи, хората се смахват от такава работа, не могат да спят, ходят цяла нощ, стенат и повтарят 978345286 или нещо подоб-

но, накрая получават нервно разстройство и отиват в лудница.

– С мен това няма да се случи.

Тапънс произнесе мрачно:

– Но мисля, че рано или късно ще се случи. Може ли да дойда и аз – не да работя, а просто като съпруга? Чехли пред камината и топла вечеря след работния ден, а?

Томи, изглежда, се чувстваше неловко.

– Съжалявам, драга. Съжалявам. Не ми се ще да те оставям...

– Но смяташ, че трябва да заминеш – промърмори тя, спомняйки си за миналото.

– В края на краищата – подхвърли той плахо – можеш да плетеш.

– Да плета ли? – възмути се Тапънс. – Да плета? И като грабна шапката, я захвърли на земята.

– Мразя сиво-кафявата вълна – каза, – и тъмносивията, и светлосивията. Предпочитам да плета нещо с тъмнопурпурна!

– Звучи твърде войнствено – рече Томи. – Много прилича на „светкавична война“.

Той явно се чувстваше безкрайно нещастен. Тапънс обаче като спартанка се държеше храбро и призна великодушно, че, разбира се, той трябва да приеме работата и че всъщност това няма значение за нея. Добави, че както подочула, търсели жена да мие пода на пункта за първа помощ. Може пък да решат, че е годна за тази работа.

След три дни Томи замина за Абърдийн. Тапънс го изпрати на гарата. Очите ѝ блестяха от сподавени сълзи и веднъж-дваж примигна, но продължи решително да се преструва на весела.

Едва когато влакът излезе от гарата и видя самотната ѝ дребна фигура, отдалечаваща се по перона,

Томи усети буца в гърлото. Независимо от войната чувстваше, че напуска Тапънс.

Овладя се с усилие. Заповедите са си заповеди.

Пристигна в определеното време в Шотландия и на другия ден взе влак за Манчестър. На третия ден друг влак го отведе в Лийхемптън. Тук се настани в главния хотел, а на следващия ден обиколи различни частни хотели и пансиони, огледа стаите и попита какви са условията за продължителен престой.

„Сан Суси“ беше тъмночервена вила във викториански стил, разположена на склона на хълм. От прозорците ѝ имаше хубав изглед към морето. Във вестибюла се долавяше лека миризма на прах и готвено и килимът беше протрит, но, общо взето, тук беше за предпочитане в сравнение с някои от другите заведения, които Томи бе видял. Той поговори със собственичката госпожа Переня в кабинета ѝ – неугледна стаичка с голямо бюро, покрито с разхвърлени книги.

Самата Переня беше твърде неспретната на вид жена на средна възраст с буйно къдреща се черна коса, малко несръчно положен грим и решителна усмивка, която показваше белите ѝ зъби.

Томи измърмори нещо за старата си братовчедка госпожица Медоуз, която отседнала в „Сан Суси“ преди две години. Собственичката помнеше добре госпожица Медоуз – такава мила старица... всъщност може би не чак толкова стара... много пъргава и с такава чувство за хумор.

Томи се съгласи предпазливо. Знаеше, че тази жена наистина съществува – отделът беше много внимателен в тези подробности.

– А как е милата госпожица Медоуз?

Томи обясни печално, че тя не е вече между живите, и госпожа Переня изтрака съчувствено със зъби,

издаде полагаемите се звуци и направи подходяща скръбна физиономия.

Скоро пак заговори. Беше уверена, че има стая тъкмо по вкуса на господин Медоуз. С прекрасен изглед към морето. Смяташе, че гостът е постъпил правилно, като се е махнал от Лондон. Чувала, че сега обстановката там била много потискаща, особено след такава силна грипна епидемия...

Продължавайки да говори, Переня заведе Томи на горния етаж и му показа различни спални. Намекна за седмичната такса. Той се престори на ужасен. Госпожа Переня обясни, че цените са се покачили безобразно. Томи каза, че за нещастие доходите му са намалели и като се приспаднал данъците и това-онова...

Жената изпъшка и рече:

– Тази ужасна война...

Томи се съгласи и вметна, че според него този тип Хитлер трябва да бъде обесен. Той е луд, да, луд.

Госпожа Переня се съгласи и добави, че при тези дажби и затруднения в снабдяването с месо – а понякога им е нужно много месо, пък и момичите, и черният дроб почти са изчезнали – трудно се поддържа домакинство, но щом като господин Медоуз е племенник на госпожица Медоуз, ще му вземе половин гвинея по-малко.

Тогавя Томи би отбой, обещавайки да размисли и собственичката го гони чак до вратата, бъррейки още по-словоохотливо и проявявайки кокетство, което му се стори много обезпокоително. Трябваше да признае, че тя беше твърде красива жена. Запита се каква ли е нейната националност. Май не беше чиста англичанка? Презимето ѝ беше испанско или португалско, но то показваше националността на съпруга ѝ, а не нейната. „Може да е ирландка – помисли той, – макар че няма ирландски акцент. Само така се обясняват нейната жизненост и емоционалност.”

Накрая се разбраха господин Медоуз да се настани на следващия ден.

Томи уточни, че ще пристигне в шест часа. Переня излезе във вестибюла да го посрещне, изсипа куп напътствия за багажа му на една прислужница с почти идиотски вид, която се опули и зяпна срещу Томи, а после го въведе в така наречения от нея салон.

– Аз винаги представям клиентите си – заяви госпожа Переня, сияейки в отговор на подозрителните погледи на петима души. – Това е нашият нов пансионер, господин Медоуз... госпожа О'Рурк. – Една страшна жена – планина с очи като мъниста и мустаци, го дари с лъчезарна усмивка.

– Майор Блечли.

Майорът огледа Томи критично и кимна вдървено.

– Фон Дайним. – Един млад човек, много резервиран, рус и синеок, стана и се поклони.

– Госпожица Минтън. – Възстара жена с много огърлици, която плетеше сиво-кафява вълна, се усмихна.

– И госпожа Бленкънсоп. – Пак с плетиво: само вдигна разрошената си чернокоса глава, докато гледаше унесено някаква шапка.

Томи притаи дъх, стаята се завъртя около него.

Госпожа Бленкънсоп ли! Та това беше Тапънс! Колкото и да му се струваше невъзможно и невероятно – жена му спокойно плетеше в салона на „Сан Суси“.

Очите ѝ срещнаха погледа му – учтиви, равнодушни очи на непозната.

Сега той се възхищаваше още повече от нея.

Я гледай, Тапънс!